



PM 2008:85 RIII (Dnr 307-2281/2007)

## **Bidrag till hemvärnskompaniets lokalkostnader Hemställan från brand- och räddningsnämnden**

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande  
Som svar på hemställan från brand- och räddningsnämnden angående bidrag till hemvärnskompaniets lokalkostnader överlämnas och återopas denna promemoria.

**Föredragande borgarrådet Ulla Hamilton** anför följande.

### *Ärendet*

Av brand- och räddningsnämndens hemställan framgår att S:t Görans respektive Västerorts hemvärnskompanier inför år 2007 har inkommit med önskemål om höjda bidrag för lokalkostnaderna. De ansöker om ytterligare 70 tkr för år 2007. Under 2006 bidrog brand- och räddningsnämnden med 450 tkr till Stockholms södra, Västerorts och S:t Görans hemvärnskompani. Nämnden konstaterar att det inte finns någon formell skyldighet för staden att ekonomiskt bidra till hemvärnskompaniers lokaler. Hemvärnets verksamhet är uppdelad i en myndighetsdel som staten ansvarar för och en föreningsdel med samlingslokaler/gårdar knutna till hemvärnskompanierna som kommunerna ansvarar för. Brand- och räddningsnämnden har sedan 1984 kommunstyrelsens uppdrag att vara hemvärnsnämnd. Yttranden i antagningsärenden samt frågor om lokalkostnader handläggs vid en särskild delegation under brand- och räddningsnämnden.

Den 28 juni 1940 inrättades Stockholms stads hemvärnsnämnd. Stockholms stadsfullmäktige beslutade den 17 februari 1941 att ett engångsanslag om 50 tkr att disponeras av drätselnämnden för bidrag till hemvärnets lokalkostnader samt till utrustning av hemvärnsmän.

Hemvärnets är en del av armén och tillkom 1941. Hemvärnskompanierna består av hemvärnssoldater som är ett samlingsbegrepp för hemvärnsmän och personal från frivilligorganisationerna; Frivilliga motorcykelkårens riksförbund, Frivilliga radioorganisationen, Svenska röda korset, Riksförbundet Sveriges lottakårer, Svenska Brukshundklubben, Sveriges kvinnliga bilkårers riksförbund.

Yttranden i antagningsärenden samt frågor om lokalkostnader handläggs vid en särskild delegation under brand- och räddningsnämnden.

### *Beredning*

Ärendet har initierats av brand- och räddningsnämnden. Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

### *Mina synpunkter*

Jag kan, liksom stadsledningskontoret och brand- och räddningsnämnden, konstatera att kommuner inte har en formell skyldighet att ekonomiskt bidra till hemvärnskompaniernas lokaler. Stadsledningskontoret bedömer att kommunen inte har ansvar att lämna ett särskilt ekonomiskt bidrag till hemvärdet. Hemvärnskompanierna kan för viss del av sin verksamhet subventioneras via den s.k. nolltaxan för lokaler genom ansökan till idrottsnämnden.

I övrigt kan nämnas att i kontakter med Hemvärnsbataljon Stockholm framgår att S:t Görans hemvärnskompani den 1 januari 2007 slogs ihop med Nacka och Lidingö och bildat Stockholms centrala kompani. Vissa förändringar för lokalanvändningen planeras, bl.a. har en lokal i Gamla stan sagts upp till den 31 december 2007.

Sammanfattningsvis anser jag, i likhet med stadsledningskontoret, att frågan om bidrag till hemvärnskompaniets lokaler kan beslutas av brand- och räddningsnämnden. Det är nämnden som därmed avgör om den har möjlighet att finansiera ett bidrag inom sin budget.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande  
Som svar på hemställan från brand- och räddningsnämnden angående bidrag till hemvärnskompaniets lokalkostnader överlämnas och åberopas denna promemoria.

Stockholm den 19 mars 2008

ULLA HAMILTON

**Borgarrådsberedningen** tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

**Reservation** anfördes av borgarrådet *Roger Mogert* (s) enligt följande.

Jag föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. Avslå föredragande borgarrådets förslag till beslut.
2. Bifalla hemställan från Brand- och räddningsnämnden.
3. Därutöver anföra följande.

Det är av tre skäl orimligt att lägga ansvaret för att ta ställning till dessa principiella och verksamhetsanknutna frågor på Brand- och räddningsnämnden.

För det första innebär Brand- och räddningsnämndens befintliga sparbeting ett orimligt tryck på verksamheten. Nämnden har alltså i praktiken inget utrymme att hantera frågan på annat sätt än att avslå den. Att utan medelstillsdelning lägga ansvaret på nämnden innebär alltså i praktiken att kommunstyrelsen tar ställning i sakfrågan men undviker det principiella resonemanget.

För det andra är det orimligt att Brand- och räddningsnämnden tar ansvaret för den principiella frågeställningen eftersom nämnden upphör inom mindre än ett år. Nämnden har alltså ingen möjlighet att etablera några principer.

För det tredje vore det en styrka för Stockholm att ha en principiell uppfattning i frågan när man sannolikt går in i ett kommunalförbund inom mindre än ett år.

## **Kommunstyrelsen**

**Reservation** anfördes av *Carin Jämtin, Roger Mogert, Tomas Rudin* och *Teres Lindberg* (alla s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (s) i borgarrådsberedningen.

## ÄRENDET

S:t Görans hemvärnskompani (hvk) och Västerorts hemvärnskompani har inför år 2007 inkommit med önskemål om höjda bidrag för lokalkostnader.

Sammanlagt rör det sig om 70 010 kr mer för år 2007.

I ärendet redovisas en historisk tillbakablick vad gäller stadens hantering av hemvärnsfrågor samt resultatet av kontakter med ett flertal berörda instanser.

Förvaltningen konstaterar att det inte föreligger en formell skyldighet för staden att utbetala lokalkostnadsbidrag till hemvärnskompaniers lokaler. Samtidigt finns en lång historia i staden där bidrag förmedlats till sådana lokaler.

Med anledning av aktuella besparingsbeting inom brandförsvaret för åren 2007 – 2008, går inte ekvationen ihop att samtidigt täcka ökade hyreskostnader för de nämnda hemvärnskompaniernas lokaler. Förvaltningen föreslår mot denna bakgrund att brand- och räddningsnämnden lyfter spörsmålet till kommunstyrelsen för principiellt ställningstagande, hur stadens samverkan med Försvarmakten angående hemvärnsfrågor ska hanteras i fortsättningen. Vidare föreslås att kommunstyrelsen – om bidrag till hemvärnskompaniers lokalkostnader även fortsättningsvis ska utbetalas via brandförsvaret – anvisar medel för att täcka aktuella kostnadsökningar för brandförsvaret åren 2007 och 2008.

### **Brand- och räddningsnämnden**

**Brand- och räddningsnämnden** beslutade vid sitt sammanträde måndagen den 14 maj 2007 att

1. föreslå kommunstyrelsen att ta principiell ställning till hur stadens samverkan med Försvarmakten angående hemvärnsfrågor ska hanteras i fortsättningen.
2. föreslå kommunstyrelsen – om bidrag till hemvärnskompaniers lokalkostnader även fortsättningsvis ska utbetalas via brandförsvaret – att anvisa medel för att täcka aktuella kostnadsökningar för brandförsvaret åren 2007 och 2008.

**Stockholms brandförsvars** tjänsteutlåtande daterat den 21 mars 2007 har i huvudsak följande lydelse.

S:t Görans hemvärnskompani (hvk) och Västerorts hvk har inför år 2007 inkommit med önskemål om höjda bidrag för lokalkostnader.

S:t Görans hvk har skaffat nya lokaler i Gamla stan med en hyra på 20 880 kr mer för 2007 jämfört med hyran för 2006 i de gamla lokalerna. Det innebär en höjning från 75 000 kr till 95 880 kr.

Västerorts hvk äskar preliminärt 49 130 kr mer i lokalkostnadsbidrag för 2007 - och ytterligare 54 000 kr för år 2008. Det innebär en höjning från 111 870 kr till 161 000 kr för år 2007 och en höjning från 161 000 till 215 000 kr för år 2008.

Sammanlagt rör det sig således om 70 010 kr mer för år 2007 och 124 010 mer från år 2006 till år 2008 eller ca 15,5 % respektive ca 27,5 %.

Brandförsvaret utbetalar för närvarande hyresbidrag även till Stockholms södra hvk, vars lokaler finns i Münchenbryggeriet. De erhöll 254 250 kr år 2006 för detta ändamål. Totalt utbetalade således brandförsvaret 451 120 kr år 2006 som hyresbidrag till dessa tre hemvärnskompanier inklusive en beräknad särskild kostnad på 10 000 kr (jfr bilaga).

Med hänvisning till aktuella besparingsbeting inom brandförsvaret beslutade Hemvärns-

delegerade vid sammanträdet den 14 december 2006 att ”tills vidare tillstyrka samma bidrag som för 2006 samt att ge förvaltningen i uppdrag att bereda ärendena om ökade hyresbidrag för 2007”. I januari 2007 utbetalades hälften av beloppen enligt nivån för 2006, dvs. 37 500 kr till S:t Görans hvk och 55 935 kr till Västerorts hvk.

### **Historik**

Hemvärnet, som utgör en del av armén, tillkom 1940. De första bestämmelserna om hemvärnet var intagna i den så kallade hemvärnskungörelsen från den 31 maj 1940. I Stockholms stad inrättades den 28 juni samma år Stockholms stads hemvärnsnämnd. Frågan om bidrag till hemvärnets lokalkostnader var aktuell redan från början, vilket belyses av följande utdrag från kommunkalendern 1941 (sidan 171).

”I staten för år 1941 ha icke några medel anslagits för hemvärnsnämndens verksamhet. Då hemvärnet utgör en del av lantförsvaret har det principiellt ansetts ankomma på kronan att bestrida de kostnader, som äro oundgängliga för att hemvärnet skall kunna erhålla en effektiv organisation. I anledning av enskild motion (nr 15 för år 1940) hava likväl stadsfullmäktige vid sammanträde den 17 februari 1941 beslutit att av det i 1941 års stat uppförda anslaget för utomordentliga, av kristiden föranledda medelsbehov anvisa drätselnämnden ett engångsanslag å 50.000 kronor, att efter förslag av hemvärnsnämnden disponeras av drätselnämnden för bidrag till hemvärnets lokalkostnader samt till utrustning av hemvärmän.”

I hemvärnsnämndens budget för 1984 sägs följande. ”Det utökade medelsbehovet i förhållande till 1983 års budget beror huvudsakligen på ökade bidrag till hemvärnsområdena på grund av höjda hyreskostnader”.

### Utredning om hemvärnsnämndens arbetsuppgifter

Efter utredning av den dåvarande organisationsavdelningen och sedvanligt remissförfarande föreslog kommunstyrelsen i november 1984 (Utlåtande 1984:285 RV) att fr.o.m. den 1 januari 1985 avskaffa den särskilda hemvärnsnämnden och uppdra åt brand- och civilförsvarsnämnden att även vara hemvärnsnämnd. I nämnda utredning anförs att: ”Kommunens bidrag till hemvärnets lokalkostnader mm uppgår innevarande år till ca 300 tkr. Även mot denna bakgrund kan det ifrågasättas om bidraget är av en storleksordning som motiverar en särskild nämnd. Hemvärnet har, liksom andra organisationer inom kommunen, möjlighet att genom fritidsnämnden få disponera samlingslokaler gratis – s.k. nolltaxa. Om behovet av expeditioner och förråd inte lämpligen kan tillgodoses av fritidsnämnden bör lokalbidrag för dessa ändamål kunna förmedlas av den nämnd åt vilken uppdras att vara hemvärnsnämnd.”

I remissvaret från brand- och civilförsvarsnämnden sägs bl.a. följande i förvaltningens tjänsteutlåtande. ”Kommunens höga lokalkostnader har ägnats stor uppmärksamhet det senaste året bl.a. i samband med beslutet om ramar för 1984 års budget. Det har t.ex. förutsatts ett större samutnyttjande och bättre användning av skolorna. Beträffande hemvärnets lokaler sägs i kommunstyrelsens ’rampromemoria’ att möjligheten att avveckla inhyrda lokaler och i stället använda kommunala lokaler skall provas. Detta talar enligt brandförsvarets mening mot att hemvärnets lokalfrågor skall särbehandlas med eget anslag för lokalbidrag i kommunens budget på det sätt som hittills skett. Den naturligaste lösningen synes vara att bidragen till hemvärnet liksom bidragen till övriga organisationer och föreningar i kommunen får administreras av fritidsnämndens föreningsbyrå. Det ger bästa förutsättningar för ett rationellt lokalutnyttjande och en likvärdig behandling av alla bidragsansökningar.”

Brand- och civilförsvarsnämnden fann dock i sitt beslut den 15 november 1983 att det var ”naturligt att den nämnd som skall fungera som hemvärnsnämnd även handlägger frågan om lokalbidrag till hemvärnsområdena”. Detta blev även kommunstyrelsens och kommunfullmäktiges beslut. Från 1985 och alltjämt handläggs därför yttranden i antagningsärenden samt lokalkostnadsfrågor vid en särskild delegation under brand- och räddningsnämnden – som nämnden för brandförsvaret numera heter.

### Information från Försvarsmakten

I syfte att undersöka hur samverkan mellan staden och försvarsmakten har gestaltat sig på det aktuella området har kontakt tagits med olika personer inom försvaret. Livgardesgruppens chef Ronny Schultz har därvid bidragit med nyttig information. Enligt honom har det

handlat om en sedvänja att staden genom åren ”stöttat sitt hemvärn”. Detta stöd har sett olika ut över tid. Man kan säga att hemvärnsverksamheten grovt sett varit uppdelad på en föreningsdel med samlingslokaler/”gårdar” knutna till ett hemvärnskompani och en myndighetsutövande del som kronan ansvarat för.

Stockholms stad har tidigare utdelat lokalkostnadsbidrag till hemvärnets kommunanknutna lokaler i form av föreningsbidrag. I ett senare skede övergick enligt Schultz detta stöd till att utgöra ett mer direkt penningbidrag avsett att täcka hyreskostnader för sådana lokaler.

#### Information från fastighetskontoret

Enligt Bo Helin, fastighetsutvecklare på fastighetskontoret, fattade kommunfullmäktige 2003 beslut om att renodla stadens fastighetsbestånd. Således fördes servicehus till Micasa, skolfastigheter till SISAB och kulturfastigheter till Stadsholmen AB. När det t.ex. gäller Ängby slott (den kulturfastighet där Västerorts hvk huserar), övertog Stadsholmen AB förvaltningen av denna fastighet den 1 juli 2005.

#### Information från Stadsholmen AB

Företrädare för Stadsholmen AB konstaterar att de måste ta ut den hyra som gör att en fastighet ”bär sig ekonomiskt”, dvs. inte går med förlust. Det är naturligt att en ny bedömning av hyressättning görs i samband med övertagande av ansvar för ytterligare fastigheter.

#### Juridiska avdelningens bedömning

Vid konsultation av juridiska avdelningen angående frågan om staden har en skyldighet att utbetala bidrag till hemvärnskompaniers lokaler, framgår att någon sådan skyldighet inte föreligger. Deras rekommendation var därför att lyfta frågan via brand- och räddningsnämnden till kommunstyrelsen för ett principiellt ställningstagande.

#### **Förvaltningens förslag**

Förvaltningen konstaterar att det inte föreligger en formell skyldighet för staden att utbetala lokalkostnadsbidrag till hemvärnskompaniers lokaler. Samtidigt finns en lång historia i staden där bidrag förmedlats till sådana lokaler. Tidigare rörde det sig dessutom om betydligt fler lokaler som fick sådant bidrag.

Från försvarsmakten framhålls värdet av hemvärnets existens för staden. T.ex. anförs att hemvärdet gjorde värdefulla insatser i samband med larmen för inte så länge sedan om fågelinfluensa.

Med anledning av aktuella besparingsbeting inom brandförsvaret för åren 2007 – 2008, går inte ekvationen ihop att samtidigt täcka ökade hyreskostnader för de nämnda hemvärnskompaniernas lokaler.

Förvaltningen föreslår mot denna bakgrund att brand- och räddningsnämnden lyfter frågan till kommunstyrelsen för principiellt ställningstagande, hur stadens samverkan med Försvarsmakten angående hemvärnsfrågor ska hanteras i fortsättningen. Vidare föreslås att kommunstyrelsen – om bidrag till hemvärnskompaniers lokalkostnader även fortsättningsvis ska utbetalas via brandförsvaret – anvisar medel för att täcka aktuella kostnadsökningar för brandförsvaret åren 2007 och 2008.

## BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

### **Stadsledningskontoret**

**Stadsledningskontorets** tjänsteutlåtande daterat den 19 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret kan, liksom brand- och räddningsnämnden, konstatera att kommu-

nerna inte har en formell skyldighet att ekonomiskt bidra till hemvärnskompaniernas lokaler. Stadsledningskontorets bedömer att kommunen inte har ansvar att lämna ett särskilt ekonomiskt bidrag till hemvärdet. Hemvärnskompanierna kan för viss del av sin verksamhet subventioneras via den s.k. nolltaxan för lokaler genom ansökan till idrottsnämnden.

I övrigt kan nämnas att i kontakter med Hemvärnsbataljon Stockholm framgår att S:t Görans hemvärnskompani den 1 januari 2007 slogs ihop med Nacka och Lidingö och bildat Stockholms centrala kompani. Vissa förändringar för lokalanvändningen planeras, bl.a. har en lokal i Gamla stan sagts upp till den 31 december 2007.

Sammanfattningsvis anser stadsledningskontoret att frågan om bidrag till hemvärnskompaniets lokaler kan beslutas av brand- och räddningsnämnden. Det är nämnden som därmed avgör om den har möjlighet att finansiera ett bidrag inom sin budget.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar i enlighet med stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.